

In het land der blinden ...

Ronald van Harxen & Pascal Stroeken

vrouwtje 3.560.016 (foto Dick Langwerden)

Steenuilen die aan één van beide ogen iets mankeren worden zowel door ons als door anderen regelmatig aangetroffen. Ouderdom (het uiteenvallen van de irispigmentering), maar ook een ongeval kan daaraan ten grondslag liggen (Schönn et al 1989). In 2001 troffen we echter een gepaard stelletje aan waarvan zowel het mannetje als het vrouwtje maar één goed oog meer hadden. Het vrouwtje had het rechteroog zwaar beschadigd en het mannetje het linkeroog (zie foto).

Bij mensen leidt het verlies van het zicht in één oog tot problemen met het zien van diepte, met name binnen een afstand van 2 meter. Direct na het verlies van het oog kan het dan bijvoorbeeld moeilijk zijn om de koffie in het kopje te schenken in plaats van ernaast. Na een tijdje treedt meestal gewening op en wordt voor het verlies van het oog gecompenseerd. Bij uilen zullen vergelijkbare gevolgen optreden al zullen de consequenties afhankelijk zijn van de mate waarin het zicht bij de jacht belangrijk is. Bij steenuilen die vaak overdag jagen en lopend over de grond kleine prooien trachten te bemachtigen zal het effect wellicht groter zijn dan bijvoorbeeld bij uitgesproken gehoorjagers zoals de Kerkuil. Echter als steenuilen muizen vangen moet de prooi met de ogen worden gefixeerd en zal drie dimensionaal zien tot een groter succes leiden.

Het door ons gevolgde paartje is vier jaar bij elkaar geweest en heeft weliswaar elk jaar eieren gelegd, maar in geen enkel jaar zijn er jongen uitgevlogen.

mannetje 3.590.672 (foto Dick Langwerden)

In 2001 werden op 12 mei 2 eieren aangetroffen. Op 26 mei lag er nog één koud ei in de kast, van het andere ei (of jong) geen spoor.

In 2002 lagen er op 27 april 3 eieren in de kast en waren beide uilen aanwezig. Op 18 mei zat het vrouwtje vast te broeden op 3 eieren, maar op 31 mei lagen er nog slechts 1 koud ei en de schaalresten van een ander ei in de kast. Ook nu geen jongen.

In 2003 wederom 2 eieren (10 mei) die op 16 juni verlaten bleken te zijn.

In 2004 hetzelfde verhaal: 2 eieren op 8 mei en een verlaten legsel op 12 juni.

Gedurende 4 jaar zijn slechts 9 eieren gelegd en vloog er geen enkel jong uit. Een dergelijk slecht broedresultaat is ons van geen enkel ander territorium bekend.

Een legselgrootte van slechts 2 eieren is meestal een teken dat er iets niet in orde is, zo is onze ervaring van de afgelopen jaren. Het is niet ondenkbaar dat de oogbeschadiging bij beide partners geleid heeft tot problemen bij de voedselvoorziening. Het is bekend dat legsels in jaren waarin er weinig prooien beschikbaar zijn, gemiddeld kleiner zijn dan in jaren met een goed prooiaanbod.

Gebrek aan muizen lijkt niet direct ten grondslag te liggen aan het kleine aantal eieren daar in hetzelfde territorium in 2001, 2002 en 2003 ook een kerkuil succesvol broedde en in 2003 en 2004 bracht een bosuilenvaar er succesvol jongen groot. Het muizenaanbod moet om die reden voldoende zijn geweest. Wel kan concurrentie een rol

gespeeld hebben, vooral in 2003 toen zowel de kerkuilen als de bosuilen daar jongen groot brachten. Je moet in ieder geval wel lef hebben om als slechtiende steenuil op je plek je blijven met deze twee concurrenten als burens waarvan er ten minste één (bosuil) ook nog als een potentiële predator bekend staat. Het verminderde zicht bij beide partners kan echter wel van invloed zijn geweest op hun jaagvermogen. Het is bovendien voorts denkbaar dat het mannetje minder goed in staat was het vrouwtje tijdens de broedperiode van prooi te voorzien. Hierdoor moest ze wellicht vaker van de eieren af om zelf te gaan jagen, met als resultaat dat de eieren door langdurige afkoeling niet uitkwamen.

Opvallend is voorts dat dit paar elk jaar van nestplaats wisselde. Er zijn 3 nestkasten op het erf aanwezig: in een kersenboom, een duivenhokje in een schuurtje, en een nestkast in een oud schuurtje (zie foto). In geen enkel jaar werd op dezelfde plek als het voorgaande jaar gebroed. Misschien een aanwijzing dat ze zich niet echt veilig voelden?

Aan deze bijzondere relatie is op 30 september 2004 een eind gekomen toen het vrouwtje bij de burens verdronk in een waterbak voor paarden. Omdat we haar als nestjong op 16 juni 1999 op een leeftijd van 14 dagen geringd hebben in een naburig territorium weten we dat ze precies 1947 dagen oud geworden is, oftewel 5 jaar, 3 maand en 28 dagen. En hoewel we niet weten of ze in 2000 wel jongen heeft gehad, kunnen we in elk geval stellen dat dit een voorbeeld is van een vrouwtje dat ondanks man(!)moedige pogingen geen bijdrage geleverd heeft aan de instandhouding van soort. Vergelijk dat eens met het broedresultaat van het 'oude wief'. (Stroeken & van Harxen 2003). In het land der blinden mag éénoog dan koning zijn, in het land der zienden spelen éénogen duidelijk een ondergeschikte rol. En dan ook nog eens op een dergelijke manier aan je eind komen ...! Met dank aan de familie Langwerden voor hun medewerking aan het onderzoek en het ter beschikking stellen van de foto's.

Het schuurtje waar 2003 in gebroed werd (foto's Ronald van Harxen)

Literatuur

Schönn S., W. Scherzinger, M. Exo, & R. Ille 1991. *Der Steinkauz. Die Neue-Brehmbücherei, Wittenberg-Lutherstadt.*

Stroeken P. en R. van Harxen 2002, *Steenuil bereikt leeftijd van 15 kj. Athene 8*